

Bethan Jenkins AC
Cadeirydd Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a
Chyfathrebu

18 Tachwedd 2016

Annwyl Bethan

Rwy'n deall bod y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu yn cynnal ymchwiliad i strategaeth iaith Gymraeg Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd.

Fel aelod o Bwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Cynulliad blaenorol, byddwch yn ymwybodol fod y Pwyllgor wedi cynnal ymchwiliad i Gynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Ysgrifennodd y Pwyllgor yn ddiweddar at Weinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes i ofyn am y wybodaeth ddiweddaraf ynghylch y cynnydd a wnaed ers cyhoeddi adroddiad yr ymchwiliad hwnnw. Gweler yn atodedig ymateb y Gweinidog - gobeithiaf y bydd yn ddefnyddiol ar gyfer gwaith eich Pwyllgor.

Yn gywir

Lynne Neagle AC
Cadeirydd

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref: MA(P)/ARD/7343/16

Lynne Neagle AC
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

9 Tachwedd 2016

Annwyl Lynne

Diolch am eich gohebiaeth yn gofyn am: –

- ddiweddariad ar gynnydd yn dilyn cyhoeddi adroddiad blaenorol y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar Gynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg.
- y diweddaraf ynghylch y gwerthusiad o'r Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg (SACC), ac
- ymateb i'r argymhellion a wnaed i Lywodraeth Cymru yn dilyn adolygiad Estyn o'r Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg a gyhoeddwyd ym mis Medi 2016.

Ein hymateb:-

Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg – y wybodaeth ddiweddaraf

Byddwch yn gwybod bod 17 o argymhellion yn dilyn Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg Cynulliad Cenedlaethol Cymru i Gynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg. Cafodd chwech eu derbyn yn llawn gan Lywodraeth Cymru, pedwar eu gwrthod a saith eu derbyn mewn egwyddor.

Mae'r canlynol yn rhoi trosolwg o'r camau a gymerwyd dros y chwe mis diwethaf i wneud cynnydd ar yr argymhellion hynny a gafodd naill ai eu derbyn yn llawn neu mewn egwyddor.

Argymhelliad 1: Mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod targedau'r Strategaeth yn cael eu hadlewyrchu yn y Cynlluniau Strategol a bod yn fwy cadarn wrth gymeradwyo'r Cynlluniau i sicrhau eu bod yn adlewyrchu uchelgais Llywodraeth Cymru

Targedau'r SACC yw prif ffocws y canllawiau cynllunio diwygiedig a'r templed i'w gwblhau gan awdurdodau lleol. Rhaid i awdurdodau lleol nodi lle maent yn awr o ran y targedau cenedlaethol yn ogystal â nodi eu targedau ar gyfer y tair blynedd sydd i ddod. Bydd

unrhyw dargedau nad ydynt yn cael eu hystyried i fod yn ddigon cadarn neu ymestynnol yn cael eu herio. Rhaid nodi na fydd pob Awdurdod Lleol yn gallu cyrraedd y targedau cenedlaethol gan fod targedau'r SACC ar gyfer 2015 a 2020 yn cynrychioli cerrig milltir y dylid anelu atynt ar sail Cymru gyfan.

Argymhelliad 2: Rhaid i Lywodraeth Cymru egluro sut mae'n bwriadu gweithio mewn partneriaeth ag awdurdodau lleol i gyflawni ei Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg.

Cyfarfu swyddogion Llywodraeth Cymru gyda'r holl awdurdodau lleol ar sail consortia i ofyn eu barn am y templed CSGA diwygiedig a chanllawiau ac i sefydlu ffordd ymlaen o ran gweithio mewn partneriaeth i ddatblygu addysg cyfrwng Cymraeg. Lle bo modd, cafodd y safbwyntiau hynny am y ffordd orau i gynllunio eu bwydo mewn i'r dogfennau cynllunio newydd. Ers y cyfarfodydd hyn, mae swyddogion Llywodraeth Cymru bellach wedi cynyddu deialog gydag awdurdodau lleol i ddarparu cymorth ac arweiniad wrth gynllunio addysg cyfrwng Cymraeg.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi bod yn mynychu rhai fforymau addysg cyfrwng Cymraeg. Mae hyn yn galluogi'r ddau barti i drafod y ffordd orau i fwrw ymlaen y negeseuon ynghylch ehangu a hyrwyddo addysg cyfrwng Cymraeg ac i sefydlu gwaith partneriaeth.

Argymhelliad 3: Dylai'r Gweinidog egluro sut y bydd argymhellion adolygiad Donaldson yn mynd i'r afael â'r amrywiad yn neilliannau ieithyddol y gwahanol fathau o ddarpariaeth.

Bydd angen cynigion statudol ar awdurdodau lleol yn ceisio symud ysgolion ar hyd y continwmm ieithyddol gan gynyddu'n raddol y graddau y mae'r Gymraeg yn cael ei defnyddio fel cyfrwng addysgu. Er ei bod yn ymhlyg yn y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg bod datblygiadau o'r fath i'w groesawu yng nghyd-destun Cynlluniau Strategol, rhaid i'r sbardun go iawn ar gyfer newid ddechrau ar y lefel leol, gan gynnwys llywodraethwyr, rhieni, athrawon a disgyblion. Bydd trafodaeth ynghylch sut y gall awdurdodau lleol reoli unrhyw gynlluniau o fewn cyd-destun cynllunio yn ogystal â rhoi cyfleoedd addysgol yn parhau a bydd hefyd angen cynnwys Estyn.

Argymhelliad 4: Dylai'r Gweinidog adolygu a chyhoeddi canllawiau newydd ar ddiffiniadau o ddarpariaeth a chategoreiddio ieithyddol ysgolion.

Bydd gwaith ar yr argymhelliad hwn yn dechrau yn y flwyddyn newydd.

Argymhelliad 8: Dylai Llywodraeth Cymru fod yn gliriach gydag awdurdodau lleol ynghylch ei disgwyliadau mewn perthynas â hyrwyddo twf addysg cyfrwng Cymraeg fel bod pob awdurdod lleol yn ymrwmo i uchelgeisiau Llywodraeth Cymru.

Yr ydym yn glir. Mae ein strategaeth ddrafft yn nodi ein nod yw cael miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050. Ni allwn wneud hyn ar wahân ac mae angen i ni weithio mewn partneriaeth ag Awdurdodau Lleol a sefydliadau statudol ac anstatudol eraill er mwyn cyflawni hyn. Dyma pam y mae cynllunio addysg cyfrwng Cymraeg mor hanfodol a'n bod yn gweithio gyda'n gilydd ar y gwaith pwysig hwn a bod cydweithio yn ffurfio craidd ein gwaith.

O fewn y canllawiau diwygiedig ar gyfer Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2017-2020 mae'r ffocws a'r pwyslais ar Ddeiliant 1 (cynyddu nifer y plant saith oed sy'n cael eu hasesu drwy gyfrwng y Gymraeg) yn rhoi pwyslais ar drefniadaeth ysgolion. Mae hyn yn cynnwys adeiladu ysgolion newydd yn ogystal â sicrhau dull cadarn o fesur y galw am addysg cyfrwng Cymraeg i gefnogi cynlluniau ar gyfer buddsoddi. Sicrhau bod digon o ddarpariaeth gofal plant hefyd i gysylltu unrhyw gynlluniau ar gyfer ehangu yn ogystal â sicrhau continwwm darpariaeth cyfrwng Cymraeg o ansawdd uchel ar bob lefel.

Argymhelliad 9: Cyn iteriad nesaf y Cynlluniau Strategol, dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r prosesau ar gyfer asesu'r galw er mwyn sicrhau eu bod yn fwy cadarn. Dylai prosesau gynnwys darpariaeth i ymgynghori â phlant a phobl ifanc, yn unol â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Mae'r gwaith hwn yn parhau.

Argymhelliad 10: Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu a chyhoeddi strategaeth mewn perthynas â hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o addysg cyfrwng Cymraeg yn genedlaethol ac yn lleol. Dylai'r strategaeth gynnwys adnoddau y gall awdurdodau lleol ac ysgolion eu defnyddio a'u haddasu.

Caiff hyn ei wneud trwy y Cynlluniau Strategol yn ogystal â darparu canllawiau ar fesur y galw am addysg cyfrwng Cymraeg a chanllawiau ar y Fforymau Addysg Gymraeg. Bydd y canllawiau hyn hefyd yn cynnwys enghreifftiau o arfer da a ddefnyddir gan Awdurdodau Lleol.

Argymhelliad 11: Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda llywodraeth leol a rhanddeiliaid i gryfhau rôl fforymau fel eu bod yn fwy effeithiol. Dylai fforymau fod yn agored ac yn gynrychioliadol a dylent adrodd yn ôl yn flynyddol. Cafodd hyn ei dderbyn mewn egwyddor.

Mae swyddogion rhanbarthol Llywodraeth Cymru bellach yn mynychu pob cyfarfod fforwm fel y gall datblygiadau polisi cenedlaethol, rhanbarthol a lleol a ffyrdd newydd o feddwl gael ei archwilio yn fwy manwl a'i rhannu yn gynnar. Rhoddir canllawiau i bob Awdurdod Lleol gyda enghraifft o gyfansoddiad drafft ac aelodaeth awgrymedig (gan gymryd i ystyriaeth amrywiadau lleol megis datblygiadau economaidd a phresenoldeb partneriaid AU ac AB lle bo angen ac yn ôl yr angen) fel bod modd mabwysiadu cysondeb o ran ymagwedd a dull gweithredu.

Argymhelliad 12: Dylai Llywodraeth Cymru egluro rôl y consortia rhanbarthol mewn cysylltiad â Chynlluniau Strategol.

Rydym wedi cyfeirio at rôl y consortia yn y canllawiau diwygiedig ac yn ôl yr Awdurdodau Lleol yr ydym wedi siarad â; does dim un ateb yma. Yn y Gogledd, caiff Deiliant 4 a 5 eu harchwilio ar lefel ranbarthol yn benodol yng nghyd-destun y Siarter Iaith, er efallai na fydd cynllun rhanbarthol yn ei grynsyth ar gael o fewn y cylch cynllunio hwn.

Argymhelliad 13: Dylai'r Gweinidog ddefnyddio'r pwerau sydd ar gael iddo o dan ddeddfwriaeth bresennol i ymyrryd pan fydd awdurdodau lleol yn methu â chyflawni eu Cynlluniau Strategol.

Mae Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn nodi bod rhaid i Weinidogion Cymru arfer y canlynol mewn perthynas â'r Cynlluniau Straegol y Gymraeg mewn Addysg, mae ganddynt bwerau i:

- gymeradwyo'r Cynllun fel y'i cyflwynwyd;
- gymeradwyo gydag addasiadau; neu
- wrthod y Cynllun a pharatoi un arall.

Mae'r Gweinidog dros yr Iaith Gymraeg a Dysgu Gydol Oes wedi gwneud yn gwbl glir yn lansiad y strategaeth ddrafft yn yr Eisteddfod ac yn ei lythyr at Awdurdodau Lleol â'r canllawiau newydd ei fod 'yn gwrthod unrhyw gynllun nad yw'n ddigon uchelgeisiol ac sy'n methu dangos y lefel o ddyhead sydd ei angen i sicrhau twf mewn addysg cyfrwng Cymraeg.'

Argymhelliad 15: Llywodraeth Cymru i amlinellu sut y mae'n bwriadu sicrhau bod trefniadau o ran trafniadaeth ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg ac addysg ddwyieithog yn cefnogi'r gwaith o gyflawni targedau'r CSGA. Cafodd hyn ei dderbyn mewn egwyddor.

Mae'r gwaith yn mynd rhagddo gyda chydweithwyr ar draws Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r gwaith cymhleth hwn.

Argymhelliad 16: Llywodraeth Cymru i amlinellu sut y bydd yn mynd i'r afael â darpariaeth cyfrwng Cymraeg ar gyfer disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol a p'un a fyddai'r Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol sydd i ddod yn gyfrwng priodol i wneud hynny.

Mae'r gwaith hwn yn cael ei ddatblygu gyda chydweithwyr sy'n gweithio ar y Mesur Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg Ebrill 2010

Cyhoeddwyd y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg ym mis Ebrill 2010. Cydnabu Llywodraeth Cymru fod y weledigaeth ar gyfer twf parhaus addysg a hyfforddiant cyfrwng Cymraeg ym mhob sector ac ystod oedran yn agenda tymor hir, a chyhoeddodd raglen gweithredu bum mlynedd ar gyfer yr elfennau y gellid gweithio arnynt ar unwaith.

Nod y gwerthusiad o'r Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg oedd mesur effeithiolrwydd a thraweffaith y Strategaeth yn ystod y cyfnod pum mlynedd cychwynnol o weithredu, gan ystyried i ba raddau y mae wedi gwireddu'r nodau, yr amcanion a'r deilliannau disgwylidig. Roedd yr adroddiad, a gyhoeddwyd ar 10 Mawrth 2016, yn cynnwys 21 o argymhellion.

I gyd-fynd ag adroddiad y gwerthusiad, cyhoeddwyd dogfen bolisi (<http://gov.wales/docs/dcells/publications/160309-next-steps-cy.pdf>) yn atgyfnerthu ymrwymiad a gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer twf parhaus addysg cyfrwng Cymraeg. Mae'r ddogfen hefyd yn amlinellu'r blaenoriaethau a'r camau gweithredu ar gyfer y flwyddyn 2016-17 mewn ymateb i argymhellion y gwerthusiad, adroddiad y cyn-Bwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ac adroddiadau eraill.

Mae'r Llywodraeth ar hyn o bryd yn ymgynghori ar Strategaeth Iaith ddrafft gyda'r nod o gael miliwn o siaradwyr erbyn 2050. Mae gan y gyfundrefn addysg ran bwysig i'w chwarae i gyflawni'r nod hwn, a bydd ein hamcanion mewn perthynas â datblygiad addysg cyfrwng Cymraeg i'r dyfodol yn cael eu cynnwys yn y Strategaeth Iaith derfynol, i'w chyhoeddi y gwanwyn nesaf.

Estyn - Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg yr Awdurdodau Lleol - Medi 2016 - diweddaraf

Roedd chwe argymhelliad ar gyfer awdurdodau lleol a thri argymhelliad ar gyfer Llywodraeth Cymru. Ymhlith y rhai ar gyfer Llywodraeth Cymru:

A1 sicrhau bod y targedau y cytunwyd arnynt yn y cynlluniau strategol yn adlewyrchu'r dyheadau yn y Strategaeth Addysg cyfrwng Cymraeg;

A2 sicrhau bod pob Awdurdod Lleol yn rhoi digon o bwysigrwydd strategol ar gyflawni targedau o fewn y cynlluniau strategol; ac

A3 monitro gweithrediad y CSGA yn drylwyr

Dyma olwg myfyriol ar gynllunio'r Iaith Gymraeg gan bod angen i Lywodraeth Cymru adolygu targedau ar gyfer addysg Gymraeg yng ngoleuni'r targed ar gyfer miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae tîm ymroddedig o fewn Llywodraeth Cymru sy'n cefnogi awdurdodau lleol i ddatblygu eu darpariaeth cyfrwng Cymraeg, a, lle bo angen, yn darparu her os na fydd awdurdodau lleol yn arddangos y lefel o uchelgais y disgwyliaf yn awr.

Bydd presenoldeb swyddogion Llywodraeth Cymru ar Fforymau Iaith Gymraeg Awdurdodau Lleol yn sicrhau bod gwybodaeth fanwl am y cynlluniau ar gyfer buddsoddiad cyfalaf, newidiadau i'r categorïau ieithyddol yn ogystal â nodi meysydd y mae angen y gefnogaeth fwyaf â'u cynlluniau ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg.

Mae gwaith wedi dechrau i edrych ar y rheoliadau sy'n sail i'r CSGA ac i gryfhau ymhellach lle bo angen ac i wneud newidiadau lle yn briodol.

Yn ôl Estyn, mae'n ymddangos bod y Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGA) yn darparu fframwaith defnyddiol ar gyfer awdurdodau lleol i gynllunio eu darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg. Rydym yn gwybod bod gan y CSGAs y potensial i gefnogi'r gwaith o gyflawni Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru; fodd bynnag, mae gwaith i'w wneud i herio cynlluniau gwan a thargedau sydd ddim yn uchelgeisiol. Bydd ein gwaith yn parhau ar gryfhau ein partneriaeth yn lleol ac yn rhanbarthol i gydweithio gydag awdurdodau lleol fel y gallwn fanteisio i'r eithaf ar gyfleoedd cydweithio a rhannu syniadau.

Yn gywir

Alun Davies AC/AM

Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes
Minister for Lifelong Learning and Welsh Language